

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Domino met strafmaxima

Wingerden, S.G.C. van

Citation

Wingerden, S. G. C. van. (2021). Domino met strafmaxima. *Proces: Tijdschrift Voor Strafrechtspleging*, 100(5), 261-263.
doi:10.5553/PROCES/016500762021100005001

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3242854>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

TEN GELEIDE

Domino met strafmaxima

Sigrid van Wingerden*

De maximumstraf voor doodslag moet verhoogd worden van 15 naar 25 jaar. Dat beogen ministers Grapperhaus en Dekker met hun wetsvoorstel dat op 24 juni 2021 is ingediend.¹ De aanloop naar deze verhoging van de strafdreiging voor doodslag gaat terug naar 2006. Toen werd de maximale tijdelijke gevangenisstraf voor moord verhoogd van 20 naar 30 jaar. Het strafgat tussen 20 jaar en levenslang werd namelijk te groot gevonden. Als de rechter bij moordzaken een straf tot 30 op zou mogen leggen, zou hij meer mogelijkheden hebben om gepaste straffen op te leggen aan daders voor wie een gevangenisstraf van 20 jaar te licht wordt bevonden, maar een levenslange gevangenisstraf te zwaar.

Door de verhoging van de strafdreiging van moord naar 30 jaar is het verschil in strafmaxima tussen moord en doodslag toegenomen van 5 naar 15 jaar. Dit verschil wordt te groot bevonden, omdat moord en doodslag feitelijk soms heel dicht bij elkaar liggen. Bij beide wordt het slachtoffer opzettelijk van het leven beroofd, alleen moet voor moord voorbedachte raad zijn bewezen. Vóór 2012 was daarvoor vereist dat de verdachte de gelegenheid heeft gehad om na te denken over de betekenis en de gevolgen van zijn voorgenomen daad en zich daarvan rekenschap te geven.² In 2012 verscherpte de Hoge Raad het criterium: 'De vaststelling dat de verdachte voldoende tijd had zich te beraden op het te nemen of genomen besluit vormt weliswaar een belangrijke objectieve aanwijzing dat met voorbedachte raad is gehandeld, maar behoeft de rechter niet ervan te weerhouden aan contra-indicaties een zwaarder gewicht toe te kennen.'³ Kortom: om voorbedachte raad aan te nemen moet de verdachte niet alleen gelegenheid voor beraad hebben gehad, hij moet van die gelegenheid ook gebruik hebben gemaakt.⁴

Sinds die uitspraak zijn er relatief meer veroordelingen voor doodslag dan voor moord.⁵ Er zijn dus zaken die voorheen als moord zouden zijn berecht, maar na het arrest van de Hoge Raad 'slechts' als doodslag kunnen worden gekwalificeerd. Een voorbeeld daarvan is de strafzaak tegen de man die Hümeyra bij haar school doodschoot. De rechters uiten in het vonnis hun worsteling met de bewijslast voor moord: 'De rechtbank ziet zich er dan ook mee geconfronteerd dat het fors hogere

* Dr. mr. Sigrid van Wingerden is universitair hoofddocent bij het Instituut voor Strafrecht en Criminologie van de Universiteit Leiden en tevens voorzitter van de redactie van *PROCES*.

1 Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met de verhoging van het wettelijk strafmaximum van doodslag (verhoging wettelijk strafmaximum doodslag), *Kamerstukken II* 2020/21, 35871, nr. 2.

2 HR 28 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BR2342.

3 HR 28 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BR2342.

4 J.S. Nan e.a., *Verhoging strafmaximum moord: is veertig het nieuwe dertig?*, Den Haag: WODC 2019.

5 Nan e.a. 2019.

strafmaximum voor moord wordt opgehangen aan de nogal specifieke keuze voor het bestraffen van de verwijtbaarheid van “beraadtijd” en dus niet aan andere aspecten, bijvoorbeeld de wijze van uitvoering of het motief.⁶ In een andere zaak, waar rechters ook niet tot een bewezenverklaring van moord kwamen, merken zij in het vonnis op: ‘De “geringere” juridische kwalificatie (medeplegen van) doodslag in plaats van moord maakt het gruwelijke handelen van verdachte echter niet minder laakbaar.’⁷ Moord en doodslag liggen feitelijk dus soms heel dicht bij elkaar, maar het verschil in strafdreiging is groot.⁸ Vandaar het voorstel om de strafdreiging voor doodslag te verhogen.

Voorstellen voor wetswijzigingen op het terrein van straffen kennen soms een onderbouwing die bijna een belediging is voor de wetenschap. De onderbouwing staat haaks op de wetenschappelijke kennis over effecten van straffen en op morele theorieën waarmee straffen gerechtvaardigd kunnen worden, zoals het retributivisme (vergelding) en het utilitarisme (generale en speciale preventie).⁹ Zo ligt er een initiatiefvoorstel Wet hoge minimumstraffen, waardoor bijvoorbeeld voor doodslag een minimumstraf van 30 jaar zou moeten gelden.¹⁰ De noodzaak voor deze wetswijziging luidt volgens de memorie van toelichting: ‘Lage straffen leiden tot te weinig vergelding in het algemeen en afschrikking in het bijzonder. Als er langere gevangenisstraffen worden opgelegd, zullen de straten van Nederland langer veilig zijn.’¹¹ Sla een criminologisch studieboek open en je komt er al snel achter dat deze zinnen geen raakvlakken hebben met de stand van de wetenschap.

Gelukkig geldt dit verwijt van een gebrekkige onderbouwing niet voor het Wetsvoorstel strafverhoging doodslag. In de memorie van toelichting valt te lezen: ‘Dit zeer ernstige misdrijf veroorzaakt onherstelbaar leed bij nabestaanden van slachtoffers, en leidt tot gevoelens van afkeer en onveiligheid in de samenleving. De strafbedreiging van doodslag moet – op zichzelf en in verhouding met in het bijzonder het strafmaximum van moord – recht doen aan de ernst van dit feit en de rechter voldoende armslag geven om een passende straf op te leggen.’¹²

De verwijzing naar de verhouding met het strafmaximum voor moord past goed bij wat straftheoretici het proportionaliteitsvereiste van het retributivisme noemen. De straf moet proportioneel zijn aan de ernst van het delict en de verwijtbaarheid van de dader: gelijke gevallen moeten een gelijke straf krijgen, en de straf voor een delict moet zwaarder zijn naarmate – en in de mate dat – het delict ernstiger is. Het voorstel om het strafmaximum voor doodstraf te verhogen zorgt ervoor dat de onderlinge verhouding tussen moord en doodslag wordt verbeterd.

Echter, het bewaken van de proportionaliteit en het verhogen van strafmaxima kennen een domino-effect. Als nu de maximumstraf voor doodslag wordt verhoogd, hoe verhoudt die straf zich dan tot bijvoorbeeld ernstige mishandeling de

6 Rb. Rotterdam 13 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:9745.

7 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 20 juli 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:5907.

8 Te groot, vindt ook J. Hoekman, ‘Het strafgat tussen doodslag en moord’, *Strafblad*, 2017, 4.

9 Zie ook S.G.C. van Wingerden, ‘Minimumstraffen en de dovemansoren van de wetgever’, *PROCES* 2011, 6, p. 322-333.

10 *Kamerstukken II* 2017/18, nr. 2.

11 *Kamerstukken II* 2017/18, nr. 3.

12 *Kamerstukken II* 2020/21, 35871, nr. 3, p. 1.

dood ten gevolge hebbend? Of tot dood door schuld? De strafdreiging van die delicten zou dan ook mee omhoog moeten. En omdat die delicten ook weer in een bepaalde verhouding tot andere delicten staan, ontstaat er een kettingreactie: de strafmaxima van alle delicten in het Wetboek van Strafrecht zouden moeten worden verhoogd. De wetgever gaat het nog druk krijgen!

Deze aflevering van *PROCES* start met een bijdrage van **Ido Weijers, Henk Ferwerda en Robby Roks**, waarin zij wijzen op een aparte categorie jonge delinquenten: de doorgroeiers. Dezen onderscheiden zich van andere criminele jongeren door hun intelligente, calculerende, strategische en professionele gedrag, waardoor zij snel carrière maken in de georganiseerde misdaad. De auteurs doen aanbevelingen voor de aanpak van deze jongeren.

Voor de tweede bijdrage onderzochten **Rosanne Lagerweij en Heleen Middelkoop** de positie van de licht verstandelijk beperkte verdachte in het strafproces. Houdt het Wetsvoorstel modernisering van het Wetboek van Strafvordering voldoende rekening met hun rechten? De auteurs concluderen dat de wetgever op de goede weg is, maar zolang een verstandelijke beperking niet tijdig kan worden herkend en de te nemen maatregelen en verantwoordelijkheden van procespartijen onduidelijk blijven, wordt de licht verstandelijk beperkte verdachte ook in het gemoderniseerde strafproces onvoldoende beschermd.

In de vaste rubriek *PROCES* perikelen bespreken **Swanny Kremer, Frans Koenraadt en Jaap van Vliet** een van de uitdagingen waar forensische hulpverleners zich voor gesteld zien staan: professionele afstand houden. Wat als een behandelaar een patiënt tegenkomt op een dansschool?

Bij de daarop volgende twee artikelen staat de rechterlijke motivering centraal. Het eerste artikel betreft beslissingen over de verlenging van een terbeschikkingstelling, waarbij het gevaarscriterium een grote rol speelt. **Max de Vries** onderzocht hoe dit criterium terugkomt in uitspraken van rechters. De Vries concludeert dat het vaak schort aan een goede motivering: rechters zouden meer aandacht moeten besteden aan de motivering van het gevaar.

Een betere motivering wordt ook bepleit door **Henk Elffers, Eline Ernst en Albert Klijn**. Zij onderzochten aan de hand van vignetten of een betere motivering van de opgelegde straf leidt tot meer begrip en acceptatie door het publiek. De resultaten geven aanleiding om rechters op te roepen om de straftoemeting goed te motiveren: betere motivering leidt inderdaad tot meer begrip en acceptatie.

Daarna doen **Mariëlle Bruning, Wendy Buysse en Nynke Piepers** verslag van hun evaluatie van de pilot geïntegreerde aanpak huiselijk geweld. Die integrale aanpak bestaat eruit dat de rechter de strafzaak in samenhang behandelt met tegelijk lopende familie- en jeugdrechtelijke procedures, zoals een omgangsregeling, echtscheiding of ondertoezichtstelling. De auteurs bespreken de lessen die uit hun onderzoek getrokken kunnen worden.

Deze aflevering van *PROCES* eindigt zoals altijd met de rubriek PS van een redacteur. Redactielid **Jaap van Vliet** zocht een goede bestemming voor de erfenis van een redactiesecretaris: een archief van oude afleveringen van *PROCES*. In zijn bijdrage vertelt hij over de overdracht van de dozen aan het Gevangenis museum in Veenhuizen, dat in juni is toegetreden tot het Unesco Werelderfgoed. De redactie is daarmee verheugd, omdat *PROCES* zo ook een beetje werelderfgoed is geworden!